

Het valt niet mee een goede lezing te geven

Abstract

Minicollege Peter Hagoort, lezing Jana Bašnáková, 9 september 2013

‘Lees maar. Er staat niet wat er staat.’ Deze beroemde regel van Nijhoff geldt niet alleen voor het verstaan van poëzie, maar in menig opzicht voor het begrijpen van het merendeel aan taaluitingen. Om te achterhalen wat de spreker met zijn uiting beoogt, moet een beroep gedaan worden op de gedeelde achtergrondkennis van spreker en luisteraar en op de context waarin de taaluiting plaatsvindt. Zo is de uitspraak ‘Het is hier erg warm’ feitelijk een bewering, maar deze zal door de luisteraar in de juiste context opgevat worden als een verzoek om iets aan de situatie te doen, bijvoorbeeld door een raam te openen. Taaluitingen zijn veelal handelingen waarmee de spreker beoogt iets bij de luisteraar te bereiken. Deze laatste moet de beoogde boodschap afleiden op basis van de uiting die de spreker produceert. Precies op dit punt gaat de populaire visie dat de spiegelneuronen ons in staat stellen de intentie van de ander te begrijpen volledig de mist in.

Ik zal een studie bespreken waarin we hersenactiviteit gemeten hebben die samenhangt met het afleiden van de betekenis die de spreker beoogt te communiceren. De deelnemers aan het onderzoek luisterden in de MRI-scanner naar dialogen tussen twee sprekers. In het ene geval was de cruciale zin een indirect antwoord op een vraag in de dialoog. In de andere conditie was dezelfde zin een direct antwoord. Het infereren van de boodschap in het indirecte antwoord resulteerde in toegenomen activiteit in gebieden die onderdeel zijn van het zogenaamde *Theory of Mind network*. Naast voor taal relevante kerngebieden in het brein die ons in staat stellen woorden te herkennen/produceren, grammaticale structuren van uitingen te berekenen, etc., moet een beroep gedaan worden op een neuronaal systeem dat ons in staat stelt te redeneren over mentale toestanden van de ander, teneinde de beoogde boodschap achter de taaluiting te verstaan. Deze studie is een van de allereersten op het terrein van de neuropragmatiek.

De lezing zal in het Engels worden gehouden.